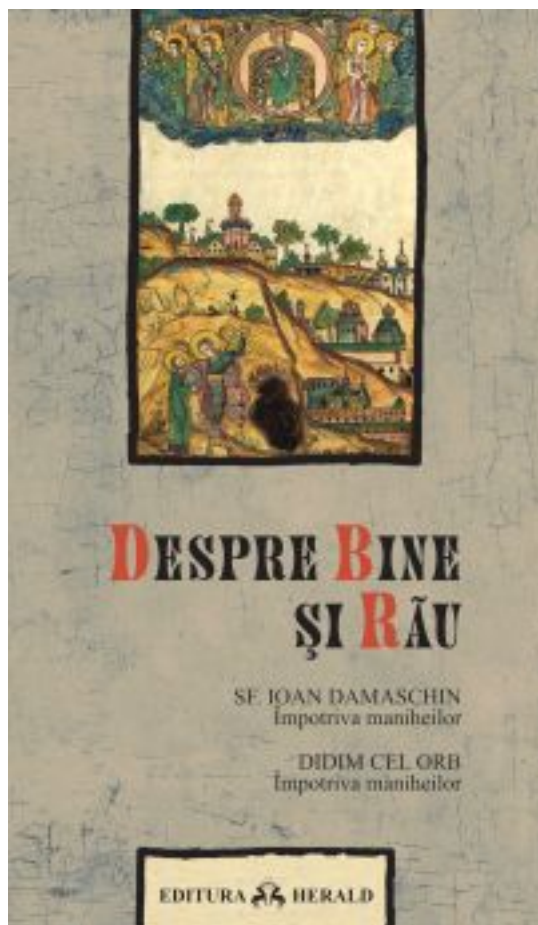

▣ **Didim cel orb - Impotriva maniheilor**

Una din tintele ereziologiei lui Didim a constituit-o maniheismul. Din Comentariul la Eccleziast (88.9-10) reiese ca el considera maniheismul drept una dintre principalele doua amenintari ale ortodoxiei niceene, alaturi de arianismul profesat de Eunomie. De altfel, referintele polemice la adresa maniheismului sunt raspandite in toate comentariile sale biblice. In acelasi pasaj, ingrijorarea lui Didim este de ordin "teoretic", exprimandu-si dezacordul fata de practica acestora de a exclude unele parti din Scriptura si de a se opri asupra altora, unele capabile, in lipsa contextului, sa le sprijine conceptiile eretice. In privinta maniheenilor, este foarte probabil ca Didim nu cunostea mai mult decat punctele principale ale doctrinei acestora, fara sa fie familiar cu figurile mitologiei maniheene sau cu practica ascetica a comunitatilor din Egipt.

Direct sau indirect, toate cunostintele despre maniheism retinute de Didim sunt relevante pentru trei probleme ce nu puteau fi ignorate in mediul ascetismului crestin din Egiptul secolului IV: problema raportului dintre bunatatea lui Dumnezeu si raul diavolului; problema justificarii practicii ascetice marcate de refuzul vietii trupesti si disputa referitoare la natura intruparii lui Hristos. Nu puteau fi ignorate deoarece, cu privire la prima problema, viata parintilor anahoreti

din Egipt, daca ne luam cel putin dupa viata Sfantului Antonie cel Mare, oaspetele si gazda lui Didim, nu se desfasura in spatiul lumii unde binele si raul se afla in amestec, ci intr-unul in care puterile binelui, ingerii, si puterile raului, diavolii, erau prezente constante si se distingeau cu claritate intr-un razboi pentru inaltarea sau rapunerea sufletelor monahilor.

Argumentele lui Didim din Contra maniheilor (incepand cu paragraful 18) care demonstreaza teza inexistentei diavolului ca fiinta rea prin natura sa si propun intelegerea raului ca fiind dependent de "alegerea" fiintelor rationale au, dincolo de tinta polemica, functia de a lamuri natura experientei crestine a raului. Referitor la problema semnificatiei trupului supus practicilor ascetice, paragrafele 1-11, indicand posibilitatea sfintirii trupului, devin si ele utile pentru practica crestina. De asemenea, argumentele in favoarea credintei in intruparea reala a lui Hristos din Fecioara (incepand cu paragraful 13) erau utile unei crestinatati egiptene marcate de dispute cristologice, chiar si dupa stabilirea dogmelor niceeconstantinopolitane.

Sf. Ioan Damaschinul - Impotriva maniheilor

Dialogul impotriva maniheilor marturiseste vasta eruditie a Sf. Ioan Damaschin in filozofia greaca si in traditia patristica. Cunoasterea logicii si filozofiei antice par sa fie prioritare in aceasta scriere, ce se anunta implicit in debutul ei ca o "cercetare argumentata" si face apel, integrandu-le unui discurs personal, la numeroase argumente si distinctii inspirate mai ales din filozofia aristotelica si din raspunsurile polemice neoplatonice fata de dualismul gnostic. Influenta traditiei patristice se face simtita in planuri diferite. Unul dintre ele este insasi forma scrierii, fiind foarte probabil ca initiativa Sfantului Ioan Damaschin de a pune in scena un maniheu si un "ortodox" sa fi fost cauzata de imitarea Discutiei lui Ioan Ortodoxul cu un maniheu, scriere atribuita lui Ioan din Cezareea (secolul VI), in care apar aceleasi "personaje" si sunt dezvoltate unele argumente similare. In planul doctrinelor crestine folosite in replicile "ortodoxului" din dialog, se poate observa, preluarea viziunii Sf. Maxim Marturisorul despre natura pedepsei vesnice, ca si asimilarea conceptiei Sf. Dionisie Areopagitul despre functia ingerilor si omniprezenta binelui in creatie.

Conceputa sub forma unui dialog, intrebarile maniheanului, chiar scurte, sunt relevante si ilustreaza necesitatea unei replici crestine. De asemenea, ele ilustreaza nu numai doctrina maniheana, ci si reflectiile umane asupra raului si suferintei ce stau in spatele acesteia. De aceea, raspunsurile extinse ale "ortodoxului" vor acoperi si ele acelasi camp al reflectiilor umane, puse insa, asa cum nu facuse Mani, in subordinea afirmarii unicitatii, transcendentiei si bunatatii lui Dumnezeu. Unul din semnele notabile ale acestei diferente apare si in analiza pe care Ioan Damaschin o face termenilor de bine si rau. Raul suferintei pe care psalmul manihean (citat in introducere) tindea sa il vada ca fiind acelasi pentru divinitate ca si pentru om, apare

divizat intre un rau uman si unul divin, Sf. Ioan Damaschin indicand posibilitatea omului de a privi lumea si pe el insusi in lumina binelui dumnezeiesc prezent ca Pronie in intreaga creatie.

In apararea posibilitatii trupului si a materiei de a se sfinti, Sfantul Ioan Damaschin beneficiaza de traditia crestina a vietii monahale, ca si de formele liturgice ale slujirii lui Dumnezeu. Acestea contribuie, de pilda, la certitudinea Sf. Ioan Damaschin ca exista "multe trupuri ce fac fapte bune, precum cele facute de sfinti" (Contra man. 61). Implicarea temeiului traditiei vietii ascetice si liturgice in combaterea maniheismului apare si mai clar in Dogmatica, unde Sf. Ioan introduce inaintea capitolelor consacrate provocarilor maniheene (capitolele 92-95) alte doua in care sustine indreptatirea cinstirii moastelor sfintilor - dovada vie chiar si in moarte a posibilitatii trupurilor ascetilor de a se indumnezei, iar apoi sustine, impotriva iconoclasmului, posibilitatea materiei icoanei de a indruma orice participant la viata liturgica catre realitatea divina de dincolo de chip.

Desi proveniti din epoci diferite si beneficiind de experiente diferite ale vietii Bisericii, Didim cel Orb si Sf. Ioan Damaschin adopta un acelasi tip de atitudine fata de provocarea maniheana. Amandoi pun in joc argumentatia logica si filozofica ca pe un mijloc uman de a apara adevarul divin in fata adevarurilor umane ale maniheenilor despre prezenta raului in lume si despre necesitatea urmarii binelui divin.

Autor: Walther Alexander Prager

Sursa: [Editura Herald](#)